

OTA-ONANING FARZAND OLDIDAGI BURCH VA MA'SULIYAT TUSHUNCHALARI

Asamiddinova Mahliyo Fazliddinovna

Annontatsiya: *Ota-ona o'z bolalarini tarbiyalash huquqiga ega va tarbiyalashi shart. Ota-ona o'z bolalarining tarbiyasi va kamoloti uchun javobgardir. Ular o'z bolalarining sog'lig'i, jismoniy, ruhiy, ma'naviy va axloqiy kamoloti haqida g'amxo'rlik qilishlari shart. Bolalarning huquq va manfaatlarini himoya qilish ularning ota-onasi zimmasiga yuklatiladi.*

Kalit so'z: *muhojir.*

Ota-ona o'z bolalarining qonuniy vakillari hisoblanadilar hamda har qanday jismoniy va yuridik shaxslar bilan bo'lgan munosabatlarda, shu jumladan sudda alohida vakolatsiz ularning huquq va manfaatlarini himoya qiladilar. Ota-ona o'z bolalarini tarbiyalashda boshqa barcha shaxslarga nisbatan ustun huquqqa ega.

Ota-ona bolalarining qonun hujjatlarida belgilangan zarur darajada ta'lim olishini ta'minlashi shart. Ota-ona voyaga yetmagan bolalariga ta'minot berishi shart.

Ota va ona o'z bolalariga nisbatan teng huquq va majburiyatlarga egadirlar.

Farzand to'la muomalaga layoqatli bo'lsa, uning majburiyatlari bo'yicha, xususan, u yetkazgan zarar oqibatida kelib chiqqan majburiyatlar bo'yicha onalalar javobgar bo'lmaydilar.

Shaxs quyidagi hollarda to'la muomalaga layoqatli deb topiladi:

- ▶ voyaga yetganda (18 yoshga to'lganda);
- ▶ emansipatsiya (voyaga yetmagan shaxsni to'la muomalaga layoqatli deb topish) qilinganda;

voyaga yetmagan shaxs qonuniy nikoh munosabatlariga kirishganda.

Ota-onalik huquqlari bolalar 18 yoshga to'lganlarida (voyaga yetganda) tugaydi.

Ko'pgina o'zbekistonlik muhojirlarning kamida ikkita farzandi bor, va ushbu farzandlar ularning ota-onalari mamlakatni tark etgandan keyin boshqa oila a'zolarining qaramog'ida qoladilar. Shu bois bolalarning e'tiborsiz qolish xavfini tug'iladi va ularning ruxiy holatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Bu 22 noyabr kuni Toshkentda bo'lib o'tgan xalqaro forumda taqdim etilgan migratsiya ta'siriga uchragan bolalarning ahvoli to'g'risidagi tadqiqotning asosiy xulosalaridan biridir. Ushbu tadbir mamlakatda bolalar va oilalar farovonligini ta'minlash uchun ijtimoiy

ishc

hi kasbini mustahkamlashga qaratilgan edi.

Tadqiqot «Janubi-Sharqiy, Janubiy va Markaziy Osiyoda migratsiya ta'siridan bolalarni himoyalash» loyihasining bir qismidir. Ushbu loyiha Evropa Ittifoqi tomonidan moliyalashtirilgan bo'lib, O'zbekiston Xotin-qizlar Qo'mitasi va UNICEF tomonidan amalga oshirilmoqda. Loyihaning maqsadi muhojir ota-onalard qoldirib ketgan bolalarga sifatli ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish va bolalarni himoya qilish tizimlaridan foydalanish imkoniyatini yaratishdir.

Mehnat muhojirlarining bolalarini qamrab olish "Odamlar mahalliy bandlik agentliklari orqali chet elga chiqishsa, odatda jiddiy muammolar yuzaga kelmaydi. Ammo ko'pincha ota-onalar norasmiy ravishda ketishadi va o'z farzandlariga rasmiy ravishda vasiylarni tayinlamaydilar. Bu ko'plab muammolarga olib keladi."

Loyihani amalga oshirish O'zbekistonda 2018 yilda boshlangan va u 2020 yilda yakunlanadi. Loyiha migratsiya darajasi eng yuqori bo'lgan to'rtta viloyatda - Farg'ona, Buxoro, Surxondaryo va Xorazmda amalga oshirilmoqda. Loyihaning maqsadi migratsiya ta'siriga uchragan oilalar duch keladigan muammolarni aniqlash va ularni hal qilishda yordam berishdir.

Loyihani amalga oshirishning dastlabki bosqichlarida Respublika bolalar ijtimoiy moslashuvi markazining (RBIMM) ijtimoiy ishchilari jabrlangan oilalarga tashrif buyurishdi. Ular oila va bolalarning ahvolini baholadilar. Bir qator boshqa tashkilotlardan, jumladan vasiylik idoralari, voyaga etmaganlar ishlari bo'yicha komissiya, Xotin-qizlar qo'mitasi, 'Oila' markazi va boshqa tashkilotlardan mutaxassislar ham jalb qilindi.

Hozirgacha bir yoki ikkala muhojir ota-ona qoldirgan 204 oiladagi 403 ta bolalarning ahvoli baholandi va ularga dastlabki yordam ko'rsatildi.

Buxoro viloyati G'ijduvon tumani hokimining o'rinbosari Istat Kamolovning so'zlariga ko'ra, ushbu loyiha asosiy vazifasi noqonuniy migratsiya bilan bog'liq muammolarni hal qilishdan iborat. «Odamlar mahalliy bandlik agentliklari orqali chet elga chiqishsa, odatda jiddiy muammolar yuzaga kelmaydi. Ammo ko'pincha ota-onalar norasmiy ravishda ketishadi va o'z farzandlariga rasmiy ravishda vasiylarni tayinlamaydilar. Bu ko'plab muammolarga olib keladi. Men ota-onalar besh yoki etti yosh bolalarini rasmiy vasiylikka tayinlanmagan qarindoshlari bilan qoldirgan holatlarga guvoh bo'lganman. Rasmiy ravishda ushbu bolalar uchun vasiylarni tayinlashimizdan keyin bir yarim oy o'tdi. Qarindoshlar bu yoshdagi bolalarni uzoq vaqt ushlab turishlari ham juda qiyin. Bunday vaziyat boshqa muammolarga olib kelishi mumkin. Ushbu muammoni hal qilish uchun Ichki ishlar vazirligi, maktablar, jamoalar va xotin-qizlar qo'mitalari bilan hamkorlik qilishimiz kerak», dedi u.

Shuningdek, u davra suhbatlari va muhojirlarning bolalari bilan individual suhbatlar ularning muammolarini aniqlashda va ularni hal qilishning uzoq muddatli strategiyasini ishlab chiqishda samarali ekanligini ta'kidladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2021). THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF PREPARING BOYS FOR FAMILY RELATIONSHIPS IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(8).
2. Арипов, Ш. О. (2022). Ёшларни оилага тайёрлашда оилада эр ва хотиннинг айрим мажбурият ва бурчларини қонуний жиҳатдан тушунтириш. Academic research in educational sciences, 3(1), 68-75.
3. Aripov, S. O. (2020). SOCIO-PSYCHOLOGICAL ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE FAMILY IN PREPARING CHILDREN. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 311-313).
4. Olimovich, A. S. (2023). DINIY VA DUNYOVIY BILIMLAR ASOSIDA AJRIM SABABLARINI YOSHLARNI OILAGA TAYORLASHDA YETKAZIB BERISH. IJODKOR O'QITUVCHI, 3(26), 335-338.
5. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2023, June). Language and computer in the development of communicative competence of school children. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2789, No. 1). AIP Publishing.
6. Olimovich, A. S. (2023). The Role of Parents in the Formation of Young People and the Imagination of the Family. Journal of Intellectual Property and Human Rights, 2(4), 4-8.
7. Olimovich, A. S. (2023). DINIY VA DUNYOVIY BILIMLAR ASOSIDA AJRIM SABABLARINI YOSHLARNI OILAGA TAYORLASHDA YETKAZIB BERISH. IJODKOR O'QITUVCHI, 3(26), 335-338.
8. Olimovich, A. S. (2023). The Role of Parents in the Formation of Young People and the Imagination of the Family. Journal of Intellectual Property and Human Rights, 2(4), 4-8.
9. Юсупова, Р. Т., & Шаланкова, О. Е. (2020). РЕПРОДУКТИВНОЕ ЗДОРОВЬЕ ДЕВОЧЕК-ПОДРОСТКОВ, ПРОЖИВАЮЩИХ В УСЛОВИЯХ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ. In Университетская наука: взгляд в будущее (pp. 612-614).

10. Бабажанова, Ш. Д., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВЛИЯНИЕ АДИПОКИНОВ НА РАЗВИТИЕ ПРЕЭКЛАМПСИИ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН С ОЖИРЕНИЕМ. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 7(7), 57-59.

11. Юлдашева, М. Т., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВОЗДЕЙСТВИЕ ПЕСТИЦИДОВ НА КОЛИЧЕСТВО РЕСНИЧЕК В РЕСПИРАТОРНОМ ЭПИТЕЛИИ. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 7(7), 45-48.

12. Абдулазизова, Ш., Юлдашева, М., Мамасаидов, Ж., & Абдулхакимов, А. (2023). ВЛИЯНИЕ ФИЗИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВИЛОЧКОВОЙ ЖЕЛЕЗЫ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ). Центральноеазиатский журнал образования и инноваций, 2(10), 5-9.

13. Абдулазизова, Ш. (2017). ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ПРОТИВОВИРУСНЫХ ПРЕПАРАТОВ ПРИ H1N1-АССОЦИИРОВАННОЙ ПНЕВМОНИИ. In Современные медицинские исследования (pp. 23-24).

14. Бабажанова, Ш. Д., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВЛИЯНИЕ АДИПОКИНОВ НА РАЗВИТИЕ ПРЕЭКЛАМПСИИ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН С ОЖИРЕНИЕМ. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 7(7), 57-59.

15. Юлдашева, М. Т., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВОЗДЕЙСТВИЕ ПЕСТИЦИДОВ НА КОЛИЧЕСТВО РЕСНИЧЕК В РЕСПИРАТОРНОМ ЭПИТЕЛИИ. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 7(7), 45-48.